

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Олег Николаев Гочев
Национална художествена академия
Факултет за изящни изкуства

за дисертационния труд на редовен докторант

Аксиния Александрова Пейчева

на тема

„МУЗИКАЛНИ АНАЛОГИИ В АБСТРАКТНОТО ИЗКУСТВО”

за присъждане на образователна и научна степен “доктор”

Шифър: 05.08.04, научно направление 8.2. Изкуствознание и изобразително изкуство (стенопис)

НХА, катедра „Стенопис”

Научен ръководител: проф. д-р Олег Николаев Гочев

Данни за дисертанта

Аксиния Пейчева е възпитаник на специалност „Стенопис” в НХА, където завърши ОКС „бакалавър” и „магистър”, съответно в 2013 и 2015 г.

Още същата година след успешен конкурс бе приета за редовен докторант в специалност „Стенопис” към НХА.

Като докторант Аксиния осъществи стриктно своя индивидуален план, взе всичките си изпити с отлични оценки и ми помагаше с голямо желание в работата със студентите при изпълняването на учебната програма в специалността. Вътрешната защита мина без направени забележки, а дисертационния ѝ труд бе приет много положително от останалите членове на КС. При реализирането на дисертацията нямаше допуснати никакви нарушения.

Данни за докторантурата

Дисертационният труд *„Музикални аналогии в абстрактното изкуство”* представлява интересна теоретична разработка в територията на визуалните изкуства. Тя засяга една по-рядко разработвана тема, оригинална е, написана е интелигентно и напълно съответства на изискванията за научно изследване.

За пръв път наш докторант се занимава с проблема за връзката между музика и пластични изкуства. Темата е трудна поради ограничения брой публикации, особено в територията на съвременното изкуство. Авторката не крие интереса си именно към тази посока и музикалния превод в „абстрактното изкуство” от епохата на модернизма е само отправна точка на нейното изследване.

Данни за дисертацията и автореферата

Темата на дисертационния труд *„Музикални аналогии в абстрактното изкуство”* е актуална, значима и дисертабилна.

Изследването съдържа: увод, понятиен апарат, три глави, заключение с обобщени изводи от научното проучване, научна новост и приноси, използвана и цитирана литература. То се състои от текстуална част (175 стр.) и научен апарат, съставен от библиография (128 заглавия) и албум с 80 илюстрации, организиран в съответствие със строежа на научния труд.

Целта на дисертацията – да систематизира и анализира проблема за музикалните аналогии в абстрактното изкуство е постигната посредством дефинираните и реализираните в хода на научното изследване задачи.

Първа глава е посветена на основанията за търсене на аналогия между звук и цвят от гледна точка на науките *физика, биология и психология*.

Втора глава разглежда практиката на някои художници от епохата на модернизма и техния интерес към музиката, опитите им да интерпретират визуално конкретни музикални произведения, да прехвърлят структурни елементи от едното в другото изкуство и така да създадат различни алгоритми на визуалния превод. Всички примери представляват обширен доказателствен материал, фокусиращ изследването върху основната му тема – цитирани са много от авторите, работили както в сферата на *практическото анализиране на музикалните аналогии в абстрактното изкуство*, така също и в *теоретичното им обосноваване*. Разкрити са принципите на общите опорни точки на двете изкуства, очертани са главните посоки в търсенето и откритията на художниците, творили в тази територия, които оформят фундамента за по-нататъшното изграждане на проучването на докторантката. Повечето от имената са добре познати, което е качество на труда, но има и някои недотолкова популярни в публикуваните изследвания по темата, например като това на известния литовски художник и композитор Микалоюс Чурльонис, считан от редица полски изкуствоведи не само за творец в територията на стила *модерн* или *сецесион*, но и за предтеча на *абстрактното изкуство*¹. В края на същата глава авторката разглежда елементите на фундаменталния за изследването термин „визуален превод”, но вече като инструмент за творческа работа и като своеобразен преход от музикалната аналогия, към изследване връзката между звука и визуалното изкуство, а и въобще на трансдисциплинарността в съвременното изкуство, която е централният обект в следващата част на дисертационния труд.

Трета глава показва главното намерение на авторката да разкрие движещите сили и методи от нашето време, довели до нови начини за преодоляване на границите, в които се простира съвременното визуално изкуство. Ясно са дефинирани мултидисциплинарния, интердисциплинарния и трансдисциплинарния подходи, предопределящи необходимостта от връзка с други области на знанието, които биха могли да бъдат обединени най-общо в направлението „изкуство и наука”, впрочем едно огромно, много активно, с блестящи находки и дори открития поле в съвременното изкуство, което има и собствено битие в историята на изкуството². Става дума за тази мистериозна зона, описана многократно от Айнщайн, в която науката и изкуството се допират – територията на интуицията³. Там, където **емоционалната (или ирационалната) част от духа на човека** и най-висшите процеси на **рационалното мислене** – по-специално в моментите

¹ R. Zrebowicz, *O nowoczesnym malarstwie francuskim*, Warszawa, Arkady, 1959, 155-56.

² *EPPUR SI MUOVE – art and technology, a shaper sphere, MUDAM, Luxembourg, 2015 – catalog*.

³ Кузнецов, Б. *Айнщайн – живот, смърт, безсмъртие*. Наука и изкуство, С., 1980.

когато неговите идеи не могат да бъдат доказани практически, са почти напълно идентични с художественото мислене и преживяване. Или казано иначе от гледна точка на художниците – апропо, идея изказана още от Фридрих фон Шлегел (*Karl Wilhelm Friedrich von Schlegel*, 1772-1829)⁴ – когато „изкуството става наука и науката – изкуство”⁵. Научният метод е единственият начин творецът да се отдели от личното, субективното и да погледне на света от по-висок хоризонт, т.е. да види света не от позицията на ограничаващата, стесняваща лична гледна точка. Процесът на съвременното развитие на човечеството, глобализацията и сериозното обръщане към проучването на микро- и макросферата и особено много на Вселената изискват подобно дистанциране от антропоцентризма, което може би за повечето колеги-художници би прозвучало като своеобразно професионално „его-хулство”. Но Айнщайн например, твърдял че именно с помощта на интуицията и свръх-въображението си е представял не само четири-мерното пространство, но и 5-, 6-, 7-... дори *n*-мерното, което е една чиста мисловна абстракция и която на мен не ми се е отдала въпреки десетилетия усилия. Стига разбира се, да е казал истината, а не само да е искал да озадачи, да предизвика или да се пошегува с човечеството.

Направлението „изкуство и наука” целѝ да атакува такива форми и изкази, които да активират и включат в естетическите преживявания колкото може повече сетива. *Музикалните аналогии* бележат само началото при откриването на нови хоризонти пред творческата природа на духа за по-пълното покриване на неговия потенциал и нужди. Припомням в движение, че човечеството използва само 4% от възможностите на мозъка си, а за какво са необходими останалите 96% все още е загадка.

След интересната палитра от най-разнообразни примери и посоки на реализации в областта на *визуалния превод*, където за мен най-ценни са експериментите в областта на *биоарта* и *генното модифициране* във втората половина на трета глава изследването достига финалната си част, посветена на принципите, по които функционира съзнанието или казано с други думи – как се осъществява предаването на информацията, с която борави то. Главно внимание е отделено на **информатиката**, една нова наука, търсеща най-общото, същността в предаването на съобщението, кодирането и декодирането му, смяната на информационната среда и т.н., точно както например физиката търси най-малките, основни градивни елементи на Материята.

Научни приноси

Както вече споменах за докторантката А. Пейчева анализването на обширната материя от най-разнообразни творчески реализации и техните концептуални търсения и решения, посветени на *темата за музикалните аналогии във визуалните изкуства* и различните им аспекти не са главната цел на нейното изследване. Авторката отива по-напред в съответствие на своя интерес, като квинтесенцията на труда ѝ е насочен към разкриването на същността, на основата, на *формулата на визуалния превод*, ако разбира се такава съществува. Дисертационният труд проправя и предлага един от пътищата за нейното създаване, използвайки цялата сложна материя на информатиката,

⁴https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%80%D0%B8%D0%B4%D1%80%D0%B8%D1%85_%D1%84%D0%BE%D0%BD_%D0%A8%D0%BB%D0%B5%D0%B3%D0%B5%D0%BB.

⁵ Музил, Р. *Неприлично в изкуството*, ЛИК, С., 1999.

информационните системи и прилагането на научния метод като водещ инструмент за анализ, разбиране и осмисляне на описаните многобройни експерименти в изкуството, в помощ на тези изследователи, които биха се посветили на разработването, развитието и цялостното обхващане на различните подходи и ракурси при решаването въобще на проблема за *визуалния превод*. Именно в това виждам най-големия принос на предложения дисертационен труд.

Публикации и участия в научни форуми

Изследването притежава достатъчно обширна библиография.

Авторефератът отговаря на изискванията и съответства на дисертацията.

Представените публикации („**Трансдисциплинарно изкуство в архитектурата**” – Сборник на докладите от конференция „75 години специалност „Стенопис” и „**Визуалният превод на музика в живопис в творчеството на В. Кандински**” – Сборник на докладите от конференция „Визуални изследвания”, ВТУ) са свързани с темата на дисертацията и имат научен принос и качества.

Заклучение

Считам, че дисертационният труд на редовния докторант към специалност „Стенопис” в НХА Аксиния Пейчева притежава необходимите качества и приноси, покрива стандартите и отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, ЗВО и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ на НХА и си позволявам да препоръчам на уважаваното Научно жури да **й присъди образователната и научна степен „доктор”**.

Източници:

Кузнецов, Б. *Айнщайн – живот, смърт, безсмъртие*, Наука и изкуство, С., 1980.

Музил, Р. *Неприличното в изкуството*, ЛИК, С., 1999.

EPPUR SI MUOVE – art and technology, a shaper sphere, MUDAM, Luxembourg, 2015 – catalog.

Karl Wilhelm Friedrich von Schlegel –

https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%80%D0%B8%D0%B4%D1%80%D0%B8%D1%85_%D1%84%D0%BE%D0%BD_%D0%A8%D0%BB%D0%B5%D0%B3%D0%B5%D0%BB. (21.04.2019 г.)

R. Zrebowicz, *O nowoczesnym malarstwie francuskim*, Warszawa, Arkady, 1959, 155-56.

29.04.2019 г.

София